

4. П'ятакова Г.П. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі / Г.П. П'ятакова, Н.М. Заячківська. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 55 с.
5. Collins A. Portfolios for Science Education: Issues in Purpose, Structure and Authenticity / A. Collins // Science Education. – № 76 (4). – 1992. – P. 451-463.

## **ГРУПОВА РОБОТА НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ У СПЕЦІАЛЬНІЙ ШКОЛІ**

*Гуменюк В.О. (с. Михайлівка, Україна)*

На зміну традиційному з'являються нові типи навчання, які спираються на гуманістичну парадигму освіти і дозволяють ефективніше розв'язати життєво важливі педагогічні завдання.

Інтерактивне, або взаємодіюче навчання будується з урахуванням психології людських взаємин. У процесі такого навчання учні із особливими освітніми потребами активно взаємодіють один з одним і з вчителем з метою спільного розв'язання поставленого завдання. При цьому вони мають можливість обмінюватись думками та пропозиціями. Вчитель стає організатором дискусії, ділової співпраці. Навчання є цікавим і корисним, зростає мотивація учні, але слід мати на увазі, що реально учень з вадами розумового розвитку керується декількома мотивами. Він розуміє необхідність навчання, прагне бути кращим, йому подобається пізнання нового. Таке сполучення мотивів підсилює мотивацію в цілому, оскільки всі вони діють в одному напрямку. Але може бути й інша картина, коли проявляються мотиви, що діють у різних напрямках, наприклад: прагнення опанувати знаннями, способами роботи й у той же час для учня важлива оцінка, він прагне уникнути неприємностей. У цьому випадку може перемогти й негативна мотивація, якщо вчитель вчасно не створить умов для того, щоб її зняти й у жодному разі не збільшувати.

До інтерактивних методів навчання відносять: фронтальну, індивідуальну та групову роботу з учнями [1, с. 10].

Організуючи фронтальну роботу вчитель орієнтується, головним чином, на рівень середніх учнів. На них розраховані темп роботи, обсяг та рівень складності навчального матеріалу. Це негативно позначається на слабших і сильніших дітях. Спілкування учнів можливе лише за ініціативою вчителя.

В індивідуальній роботі кожен учень працює самостійно, темп його роботи визначається ступенем цілеспрямованості, розвитком інтересів, нахилів. Темп роботи залежить від навчальних можливостей дитини. При індивідуальній навчальній діяльності учні із особливими навчальними потребами не взаємодіють між собою.

Групова навчальна діяльність, на відміну від фронтальної та індивідуальної, не ізолює учнів один від одного, а навпаки, дозволяє реалізувати природне прагнення до спілкування, взаємодопомоги і співпраці. Групова навчальна діяльність виконує ряд функцій. Вона створює умови для позитивної мотивації, адже під час групової роботи активізується діяльність всіх виконавців, а також створюються умови для оволодіння школярами формами взаємодопомоги. У груповій роботі учні показують високі результати засвоєння знань, формування умінь. Слабкі учні виконують більший обсяг завдань. Виховна функція групової діяльності формує колективізм, гуманні якості особистості. Організаційна функція навчання полягає в розвитку уміння розподіляти обов'язки, вміння спілкуватися.

Наприклад, виконання тесту із біології тварин «Тварина — частина живої природи» 1.Визнач правильну відповідь. Що спільного між тваринами і рослинами? а)Те, що вони належать до неживої природи. б)Те, вони живуть і ростуть на Україні. в)Те, що вони належать до живої природи. г)Те, що їх тіло

має однакову будову. 2.Визнач правильну відповідь. Яких тварин називають травоядними? а)Тих, які живляться іншими тваринами. б)Тих, які охоче поїдають і рослину, і тваринну їжу. в)Тих, для яких основною їжею є рослини. 3.Визнач хижих тварин. а)Бджола. б)Вовк. в)Лисиця. г)Заєць. г)Кіт лісовий. д)Тигр. е)Кріт. є)Крокодил. ж)Рись. з)Їжак. Ми можемо прослідкувати, що мотивація навчання в шкільному віці розвивається в декількох напрямках. Широкий пізнавальні мотиви (інтерес до знань) може перетворитися на навчально-пізнавальні (інтерес до способів придбання знань; мотиви самоосвіти представлені поки найпростішою формою – інтересом до додаткових джерел знання, епізодичним читанням додаткових книг). Широкі соціальні мотиви розвиваються від загального недиференційованого розуміння соціальної значимості навчання, з яким дитина приходиться до першого класу, до більш глибокого усвідомлення причин необхідності вчитися, що робить соціальні мотиви більш дієвими. Позиційні соціальні мотиви – це бажанням дитини з вадами розумового розвитку одержати, головним чином, схвалення з боку вчителя.

Розглянемо переваги групової роботи у спеціальній школі ми вбачаємо у:

- 1) за той самий проміжок часу обсяг виконаної роботи набагато більший;
- 2) висока результативність у засвоєнні знань і формуванні умінь;
- 3) формується вміння співпрацювати;
- 4) формуються мотиви навчання;
- 4) розвивається навчальна діяльність (планування, рефлексія, самоконтроль, взаємоконтроль).

Разом з тим, наводяться і недоліки групової роботи інтерактивними методами: 1) робота в малій групі, навпаки, може вимагати зайвих витрат часу, поки члени групи знаходять спільну мову; 2) роботою мікрогруп важче управляти, особливо при великій їх кількості; 3) у такій групі відсутній стимул особистих амбіцій, бо досягнуті окремим членом групи результати не ставляться йому в заслугу, а стають загальним надбанням; 4) свою низьку інтелектуальну здатність можна приховати за спинами інших учасників.

С.С. Вітвицька виділяє наступні елементи в технологічному процесі групової роботи [2, с. 166-167].

I. Підготовка до виконання групового завдання: а) постановка пізнавальної задачі; б) інструктаж про зміст і послідовність роботи; в) рекомендації щодо дидактичного матеріалу в групах;

II. Групова робота: г) знайомство з матеріалами, планування роботи в групі; д) розподіл завдань між членами групи; е) індивідуальне виконання завдань; є) обговорення індивідуальних результатів роботи в групі; ж) обговорення загальних завдань групи (зауваження, доповнення, уточнення, узагальнення); з) підведення підсумків групового завдання.

III. Заключна частина: і) повідомлення про результати роботи в групі; й) аналіз пізнавальної задачі; к) загальний висновок про групову роботу і виконання поставленої задачі; л) висновки про робочу групу і її членів.

Запропоновані інтерактивні уроки створюють базу успішного засвоєння програмного матеріалу, істотно підвищують можливості навчання дітей сприяють їхньому інтелектуальному, сенсомоторному й емоційному розвитку. Урахування індивідуальних особливостей школярів у навчанні та вихованні — це не пристосування мети і змісту навчання й виховання до окремого учня, а пристосування прийомів, методів і форм педагогічного впливу до індивідуальних особливостей з метою забезпечення запрограмованого рівня розвитку особистості. Індивідуальний підхід створює найсприятливіші можливості для розвитку пізнавальних можливостей, активності, схильності та креативності кожного учня. Такого підходу потребують насамперед діти, які виявляють неадекватну поведінку, обмежені, недорозвинені здібності, мають чітко виражені відхилення в

соціальному розвитку.

„...Учень буде активним, якщо його не лякає атмосфера заняття, що складається з різних аспектів його власної діяльності й діяльності вчителя. Учень активний, якщо на занятті відсутня критика його особистості з боку вчителя або однокласників, а зауваження мають конструктивний характер і стосуються насамперед результатів його діяльності. Він відчуває себе в безпеці, якщо будь-який його внесок в навчальний процес цінується. Тільки за відсутності страху перед тим новим, що пропонує педагог, учень дозволить собі експериментувати, визначаючи свою роль у спільній роботі, обираючи і формуючи свою позицію, свою точку зору, „конструюючи“ свої знання. Тільки сприятлива психологічна атмосфера поступово дозволить учням адаптуватися до нової для них ситуації, створеної застосуванням інтерактивних технологій...”

Підводячи підсумок, можна зробити висновок, що система інтерактивних занять має певні переваги, але діти з особливими потребами вимагають особливого підходу до викладення матеріалу і терплячого відношення до кожної дитини.

Отже, зважаючи на сказане, робимо висновок, що групова робота у навчальній діяльності спеціальної школи має посісти належне місце, так як вона надає можливості для стимулювання зацікавленості учнів із особливими освітніми потребами, їхньої співпраці, а також може значно заощадити час та покращити навчальні досягнення окремих учнів. При цьому слід пам'ятати, що, якщо групова діяльність вийде з під контроль вчителя, то вона вимагатиме зайвих витрат часу, призведе до конфліктів, або дозволить деяким учням працювати неповною мірою.

#### Література

1. Освітні технології: Навчально-методичний посібник / Під ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2003. – 255с.
2. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи. – К.: ЦНЛ, 2003. – 314с.

### **УРОКИ СЕРЕД ПРИРОДИ ЯК ФОРМА ПОЗАШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ**

*Гуріненко Н.О., Кожевнікова Т.Є. (м. Полтава, Україна)*

Активне втручання людини в природу, видозмінення її, підкорення своїм інтересам потребує виховання високоосвіченої, активної і творчої особистості. Значна роль у цьому належить загальноосвітній школі, зокрема природничим дисциплінам, вивчення яких починається ще у початковій школі. Вирішення завдань, що стоять перед сучасною українською школою, потребує подальшого вдосконалення не лише змісту та методів навчання, але й організації навчальної діяльності школярів.

Ефективність засвоєння знань учнями значною мірою залежить від форм організації навчальної роботи, які регламентують спільну діяльність учителя та учнів, визначають співвідношення різноманітних видів навчально – пізнавальної діяльності.

Одним із найважливіших шляхів вдосконалення процесу навчання є використання активної моделі навчання, які б сприяли більш глибокому вивченню змісту та формуванню творчої, мислячої, всебічно розвиненої особистості.

У арсеналі вчителів є багато методичних можливостей (форми навчальних занять, методи та засоби їх проведення), що активізують пізнавальну і дослідницьку діяльність учнів у природничій освіті. Провідну роль в екологічному, природоохоронному вихованні школярів повинні зайняти уроки серед природи, як невід'ємна частина навчального процесу, що проводиться поза межами школи.